

INVESTERINGER

Jean-Claude Juncker har en plan. Han vil have EU til at investere i fællesskab. Gør medlemslandene det selv, vanker der påtale og bøder. Side 4

GRÆKENLAND

Syriza har en plan. Men spillerummet er stærkt begrænset for en alternativ økonomisk politik i Europa, skriver Kenneth Haar i en analyse af venstrefløjspartiets valgsejr den 25. maj. Side 6

KØD

Europæerne spiser svin som aldrig før, og vores samlede kødindtag vil fortsætte med at stige. Der er grunde nok til at holde igen, skriver klummeskribent. Side 11

DOMINOEFFEKT

Professor emeritus i økonomi Katarina Juselius forklarer, hvordan krisen startede, og hvorfor der sandsynligvis vil komme en ny. Side 12

ÅRGANG 42 – NR. 1280 – FEBRUAR 2015

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

Europæiske banker puster sig op:

**Værre end
Lehman Brothers 2008**

TEMA: Hvem kan bringe EU ud af krisen?

Leder:

Er der nogen, der kan løse krisen?

GEARSKIFTE. Vi lever med en krise i det stille i Europa. Der er små tegn på bedring hist og her, men den skyhøje arbejdsløshed, statsgælden og de sociale problemer ser kun ud til at vokse. Endnu værre er det, at den finanssektor, der udløste krisen, er mindst lige så dårligt rustet til at håndtere økonomiske eller politiske stød, som før krisen for alvor brød ud i 2009.

Hvem kan gøre noget? Hvem kan bidrage til at trække os ud af krisen? Det spørgsmål presser sig mere og mere på, når den velafprøvede sparekurs spiller fallit igen og igen.

EU's kommissionsformand Jean-Claude Juncker har lanceret en investeringsplan. Logikken er sund. Når der mangler private investeringer, må der offentlige midler på banen. Men planen indeholder en forhåbning om, at private investorer vil spille ind med 15 euro for hver euro, Juncker hiver op af hatten. Og selv hvis det som planlagt lykkes at pumpe fonden op over 300 mia. euro, er det så tilstrækkeligt til at sætte skub i økonomien?

Banker i højt gear

Investeringsstillet er et skridt væk fra sparekursen. Det er trods forbehold dejligt at se, at EU's ledere er kommet op i gear. Det er bankerne også, på en knap så konstruktiv måde. NOTAT har som det eneste medie i Danmark kigget grundigt på DIIS-forsker Jakob Vestergaards analyse af den stresstest, som bankerne er blevet underkastet i EU.

EU's stresstest tillader groft sagt bankerne selv at vurdere deres soliditet. Det får dem til at se sunde ud. Men hvis man bruger den model, USA anvender (samme model som EU vil indføre i 2018), hvor det er de objektive tal, man regner på, så er praktisk taget alle Europas store banker i problemer. Endda markant større problemer end dem, der fik in-

vesteringsgiganten Lehman Brothers til at kollapse og udløse finanskrisen i 2008.

Virker protester?

Det ser ikke ud til, at hverken banker, Det Europæiske Finanstilsyn eller Jean-Claude Juncker kan redde os fra krisen. Men det mest markante modtræk til sparekursen finder vi heller ikke hos disse aktører.

Det finder vi hos de venstreorienterede politiske bevægelser og partier Podemos i Spanien og Syriza i Grækenland. Syriza, der vandt det græske valg den 25. januar, har meldt ud, at det vil genforhandle lånebetingelser og gæld – eller simpelthen nægte at betale. Vi kigger i dette tema nærmere på partiets handlemuligheder.

Skift hest

Skal man tro økonomiprofessor Katarina Juselius, vil den ene krise blive ved med at puste til den næste, hvis ikke man sadler om. Det nytter ikke noget at tro, centralbankerne kan løse problemerne ved at sænke renten og pumpe penge ud i banksystemet. Pengene er røget i de forkerte hænder, de er blevet brugt af de store banker til at finansiere ny spekulation i valuta og aktier.

I stedet for investeringer i arbejdspladser står vi med stadig flere penge, der flyder ind i boligmarkedet og skaber begyndende bobler i blandt andet Sverige. Der er kun én vej, der lader til at være åben. Den offentlige økonomi må på banen med store investeringer og forbedringer af almindelige borgeres liv, arbejdsmuligheder og velfærd. De store spørgsmål er: Hvordan kan sparekursen vendes til investeringer? Og hvem tør kæmpe for det?

*Ansvarshavende redaktør
Rasmus Nørlem Sørensen*

Juncker vil bruge penge, som landene ikke må

Side 4

Europæiske storbanker puster sig op

Side 6

Græske Syriza har en plan for Europa

Side 8

Derfor fører den ene krise til den anden

Side 12

Er parlamentarismen ved at DØ i Sverige?

Side 14

NOTAT

– magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, Fælledvej 12, København N.
redaktionen@notat.dk

Ansvarshavende chefredaktør:
Rasmus Nørlem Sørensen

Daglig redaktør: Ida Zidore

I redaktionen: Staffan Dahllöf, Sven Skovmand, Finn Ellegaard, Kenneth Haar, Tine Toft Jørgensen, Peter Zacho Søgaard, Michael Birkkjær Lauritsen, og Mads Torp Skafte Jespersen

Øvrige bidragsydere i dette nummer:
Anders Højberg Kamp

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO
Abonnement: NOTAT,
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

NOTAT og Oplysningsforbundet DEO er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" – og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

For kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEO's arrangementer. Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

"Må vi komme ind?" spørger Pablo Iglesias fra Podemos lederne af det borgerlige PP og det socialdemokratiske PSOE, der siden 1978 har udgjort den politiske elite i Spanien – eller "er gået i seng med hinanden".

"Ja, vi kan ændre Spanien – og Europa"

Spanien er fortsat i krise, og befolkningen ramt af politikerlede. Det har skabt en bred, folkelig bevægelse omkring det systemkritiske parti Podemos. Men har de svaret på krisen, eller er det bare endnu et protestparti?

AF MADTS TORP SKAFTE JESPERSEN

SPANIEN. Podemos betyder "Vi kan", og det er rammende. Spaniens nye, systemkritiske parti har på bare 10 måneder formået at omdanne en idé til en bredt funderet, folkelig bevægelse med kurs mod toppen af spansk politik.

Meningsmålinger har gennem de seneste måneder vist en stabil tilslutning til partiet på 25-30 pct., og allerede i maj sikrede det kun få måneder gamle Podemos sig fem pladser i EU-Parlamentet. En stor del af æren må tilskrives partiets stifter og frontfigur Pablo Iglesias, en 35-årig samfundsfagsprofessor med hestehale, jeans og kondisko. Med dundertaler mod den politiske elite, "la casta" eller "kasten", har han blæst til kamp mod det etablerede system.

Partiet udspringer af Indignados-bevægelsen, som især repræsenterer den arbejdsløse halvdel af ungdommen. En stor del af Podemos' vælgere findes da også her, som 26-årige Fernando Baeza, der tidligere var aktiv i Indignados:

»Jeg er glad for, at Pablo Iglesias har skabt Podemos, for de kommer med den samme systemkritik og mange af de tiltag, vi diskuterede i Indignados. Jeg vil stemme på Podemos«, siger han.

Vælgerskaren udgør næsten en tredjedel af landets befolkning og dermed

langt flere end græsrodder som Fernando Baeza.

Vælgerne er den store gruppe spaniere, som er ramt af politikerlede og utilfredse med den økonomiske krise eller bare trætte af systemet.

Spansk redning går gennem EU

Podemos kom i november med en længe ventet økonomisk plan, som lægger op til vidtrækkende reformer både i Spanien og i EU. NOTAT har spurgt en af de to hovedforfattere, økonomiprofessor ved Sevilla Universitet José Torres López, hvad planen går ud på.

»Podemos vil gennemføre reformer på europæisk niveau. Spanien kommer kun ud af krisen, hvis kravene om tilbagebetaling af gæld bliver ændret og den Økonomiske og Monetære Union (ØMU'en, red.) reformeret. Euroen er konstrueret sådan, at de perifere og gældsramte økonomier i Europa bliver dårligere stillet overfor centrale og mere økonomisk stærke lande.«

Han mener, man burde gøre det lettere for landene at låne penge fra Den Europæiske Centralbank uden, at der følger skrappe sparekrav med. Samtidig skulle man indføre fælles skatteopkrævning og mere omfordeling på EU-niveau.

»Hvis vores forslag bliver indført, er det ikke kun Spanien, det vil gavne. Det

vil gavne hele eurozonen, skabe balance i landenes økonomier og mere økonomisk aktivitet«, siger José Torres López.

Et populistisk protestparti

Mange kommentatorer har skudt Podemos i skoene, at det er et populistisk protestparti, som lefler for befolkningen og kommer med utopiske forslag.

En af dem er José Ignacio Torreblanca, der er senioranalytiker ved tænketanken European Council on Foreign Affairs.

»I de undersøgelser, som er lavet, kan vi se, at mange af dem, som vil stemme på Podemos, er mere interesserede i muligheden for at fjerne de etablerede partier fra magten, end de er i selve politikken. Podemos får utroligt svært ved at gennemføre sin politik. Selvom de får flertal i Spanien, skal rigtig mange af de ting, de foreslår, ændres på europæisk niveau. Jeg kan ikke se, at der skulle være et flertal i hverken Rådet eller i Parlamentet for at lave så store ændringer.«

I et interview i december på den private tv-kanal La Sexta svarede Pablo Iglesias igen på kritikken:

»Vi er ikke kun et protestparti. Vi er et reelt alternativ med en socialt retfærdig økonomisk politik. Den korrupte og magtfuldkomne kaste er bange for os, fordi vi har givet folket en stemme, og fordi vi udfordrer deres position.«

Det spanske valg er sat til november 2015. Hvis Podemos kan opretholde succesen så længe, håber partiet at danne fælles front i EU med venstrefløjspartiet Syriza, som vandt det græske valg 25. januar. De to har det sidste halve års tid dannet tætte bånd. ♦

Junckers investeringsplan: Nu skal EU gøre det, som landene ikke må

Det er okay at overskride grænserne for budgetunderskud og gæld, hvis pengene går til EU's fælles investeringsfond. Foretager et gældsplaget land selv nye investeringer, vanker der påtale og bøder.

AF STAFFAN DAHLLÖF

INVESTERINGER. Opskriften på kommissionsformand Jean-Claude Junckers nye investeringsplan for Europa er det omvendte af den krisepolitik, der hidtil har været gældende.

Nu skal EU i fællesskab gøre det, som landene ikke må hver for sig.

Medlemslande må ikke overskride de aftalte grænser for underskud og gæld. For højt et underskud (over 3 pct. af BNP) kan udløse bøder for eurolandene. For høj en gæld (mere end 60 pct. af BNP) kan medføre krav om, at gælden skal høljes ned i faste rater.

De spilleregler er nedfældet i Stabilitets- og Vækstpagten, som gælder for eurozonen. Den politik forhindrer, at landene kan kickstarte deres egne økonomier ved at investere i veje, jernbaner, energi eller bredbånd.

Lige præcis det, som Kommissionen nu lægger op til på europæisk niveau.

Penge skal møde projekter

Investeringer i veje, broer, jernbaner, energi og miljø skal sætte gang i hjulene – bare ikke af landene selv. Pengene skal investeres i europæiske projekter uden skelen til nationale interesser. Franske skattemidler skal ikke nødvendigvis investeres i Frankrig, eller danske i Danmark.

Og så skal de offentlige midler kun bruges som løftestang for at få lokket private investorer ud på banen.

Den danske kommissær Margrethe Vestager siger om oplægget:

»Tanken er enkel nok, den handler om at få pengene til at finde vej til de gode projektidéer. Det er en åbenlyst dårlig idé at lade medlemslandene gå i gang, fordi gældsprocenten nu i gennemsnit er 92 pct. (altså et pænt stykke over de tilladte 60, red.). Men at invitere private penge er en åbenlyst god idé.»

Ingen garantier i politik

Planen bygger på, at en forholdsvis lille startkapital på 21 milliarder euro skal vokse til 15 gange sin størrelse, når de private investorer får hjælp til at finde de

lønsomme projekter, og når den nye investeringsfond kommer til at fungere som et slags springbræt – som forsøgt forklaret ovenfor. Samtidig lægger Kommissionen op til, at medlemslandene skal være velkomne til at skyde penge i fonden, for på den måde at tiltrække mere kapital til den ønskede kickstart. Her holder man så en gulerod op:

»I forbindelse med vurderingen af de offentlige finanser under Stabilitets- og Vækstpagten, vil Kommissionen se positivt på sådanne kapitalbidrag til fonden.«

Det tyder på, at medlemslandene ikke kommer til at høre et ondt ord, hvis de overskrider de tilladte grænser ved at investere i den fælles fond.

Spørgsmålet er, hvordan det kommer til at virke.

»Formuleringen er en lille smule kryptisk, men det indebærer, at bidrag til fonden, som påvirker statskassen, ikke kommer til at tælle med i opgørelsen af statsgælden,« siger Margrethe Vestager.

Kan medlemslandene vide sig sikre på det?

»Formuleringen er til for at sende et signal om, at det er noget, vi vil tage hensyn til. Men der findes ikke garantier i politik.«

Ingen tilsagn

Da stats- og regeringscheferne mødtes i Bruxelles kort før jul "noterede man", at Kommissionen forventes at se velvilligt på bidrag til den fælles investeringsfond i sin vurdering af landenes økonomiske opførsel.

En mand med en klar plan? Jean-Claude Juncker har som tidligere formand for eurogruppen været repræsentant for sparekursen. Nu vil han bruge penge.

EU og Den Europæiske Investeringsbank skyder tilsammen 21 milliarder euro i fonden. Man satser på, at det vil tiltrække private investorer, så der til sidst er en fond på 315 milliarder euro.

Man havde altså fået øje på gulero- den. Men appetitten var begrænset.

Der kom ingen konkrete løfter om bidrag.

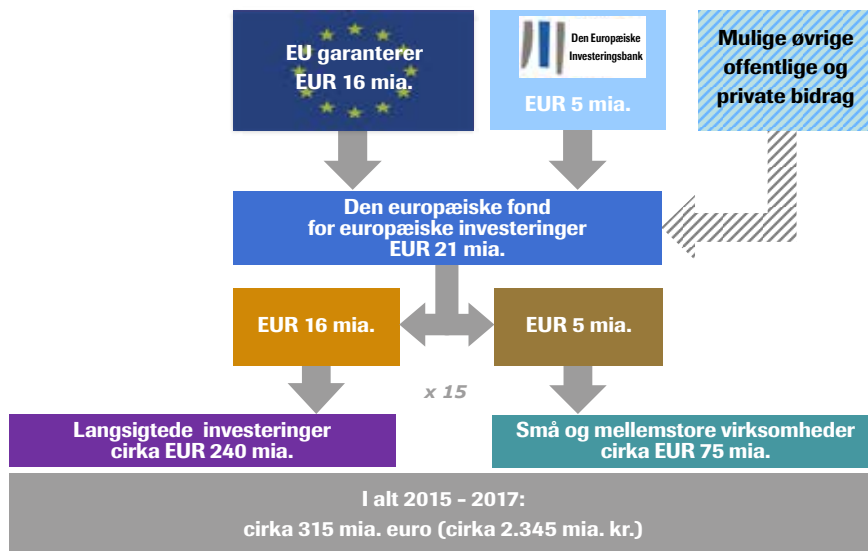
Det blev heller ikke diskuteret nærmere, hvordan den politik skal føres ud i livet. Ved fremlæggelsen af lovforslaget 13. januar om den nye investeringsfond bekræftede Kommissionen, at bidrag til fonden ikke vil tælle med i opgørelsen af medlemslandenes gæld og budgetunderskud.

Godt en måned efter de første meddelelser om investeringsplanen er der stadig ingen nationale tilsagn om at putte penge i den fælles investeringsfond.

»Der er ikke kommet konkrete tilsagn fra landene endnu. Man afventer, hvordan investeringsplanen helt præcist kommer til at se ud«, siger Margrethe Vestager. ♦

Hvor kommer pengene fra?

NOTAT forklarer:

TRO, HÅB OG SNEDIGHED

Hvordan finder Kommissionen 315 milliarder euro til investeringer?

Kort svar: Ved tro, håb og snedighed.

Lidt længere: Kommissionen øremærker otte milliarder euro i den gældende budgetramme frem til år 2020 (det årlige budget er på 143 milliarder euro). I budgettet for 2015 flyttes 1,36 milliarder euro fra forskellige steder til en ny budgetpost. De otte milliarder skal fungere som basis for en lånegaranti på det dobbelte, altså 16 milliarder euro. Dertil bidrager Den Europæiske Investeringsbank (EIB) med 5 milliarder euro. Så ligger der 21 milliarder i kassen.

De 21 milliarder bruges som basis for at låne tre gange så meget på markedet uden de helt store dikkedarer. Nu har man 63 milliarder.

De 63 milliarder bruges som en løftestang, eller som gær i en dej, hvor virksomheder, pensionsfonde, banker og medlemslandene inviteres til at være med. Det øger beholdningen yderligere fem gange. Vupti, så er der 315 milliarder euro at gøre godt med. Med direkte bidrag fra medlemslandene kan beløbet blive endnu større.

Seriøst?

Svar: Ja.

Kommer det til at virke?

Svar: Det vil vise sig.

Hvad skal pengene bruges til?

Svar: Projekter, som opfylder vigtige behov på områder som digital økonomi, energiunion, transport, naturressourcer og miljø.

Intet konkret?

Svar: Det kommer. Medlemslandene har indleveret lister over projekter, som kan sættes i gang hurtigt, og som har en "europæisk dimension". En bestyrelse og et investeringsudvalg i fonden får til opgave at vurdere og prioritere de foreslåede projekter. Der oprettes en "åben projekt-pipeline", som skal forbedre investorens viden om projekterne, og et websted, hvor man skal kunne se, hvornår projekter går i gang.

Hvornår sker der noget?

Svar: Kommissionen har i januar fremlagt det lovforslag (forordning), som skal etablere Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer. Det skal Parlamentet og Ministerrådet tage stilling til og vedtage. Fondens kan være i luften allerede fra sommeren 2015 – et meget hurtigt forløb, hvis det holder stik.

Er 315 milliarder euro mange penge?

Svar: Ja, de 315 milliarder euro er (hvis de dukker op) lig med to årlige EU-budgetter eller godt tre danske finanslove. Men sammenlignet med EU-landenes samlede BNP 2013 på 13.080 milliarder euro udgør fonden kun 2,4 procent over tre år eller 0,8 procent om året.

Hvor mange nye jobs kan man håbe på?

Op til 1,3 millioner over tre år, ifølge Kommissionen.

Sammenlignet med hvad?

26,9 millioner arbejdsløse i EU 2014.

Europæiske storbanker puster sig op: Værre end Lehman Brothers 2008

De europæiske storbanker er ligeså dårligt forberedte på en finanskriser i dag, som de var i 2008. Om ikke dårligere. Påstanden fra en dansk forsker bliver ikke afvist af Den Europæiske Centralbank, ECB.

AF STAFFAN DAHLLÖF

GEARING. De europæiske banker mangler i den grad egenkapital, men det bliver skjult bag bankernes egne vurderinger af risici ved udlån og placeringer (investeringer, valutakøb, spekulationer og så videre). Det er de hidtil sluppet godt fra.

Det er den korte version af en analyse fra Jakob Vestergaard, forsker ved DIIS (Dansk Institut for Internationale Studier). I november sidste år publicerede han den første af foreløbigt tre rapporter om de europæiske bankers tilstand.

Det står kort og godt skidt til.

»Der er utroligt meget fokus på den offentlige gæld, særligt i Grækenland og Sydeuropa, men intet fokus på bankkrisen i nord. For eurozonens fremtidige vækst og stabilitet er det offentlige græske budgetunderskud et betydeligt mindre problem end de underkapitaliserede banker i det centrale Europa,« siger han til NOTAT.

Kerneproblem i kernelandene

Den lidt længere forklaring handler om, hvad der sker, hvis de europæiske banker vurderes på samme måde som de amerikanske, hvor der ikke tages hensyn til bankernes egen vurdering.

Ifølge den stresstest af bankerne i EU, som centralbanken ECB og bankmyndigheden EBA foretog i oktober sidste år, manglede der 24,6 milliarder euro før de 130 største banker kunne kaldes solide nok. De udpegede syndere var italienske, græske og cypriotiske banker.

Den mangel var til at leve med, og i øvrigt på vej til at mindskes, ifølge de omtalte myndigheder.

Men, viser Jakob Vestergaards analyse, den test er misvisende.

Hvis den amerikanske metode blev brugt i EU, ville kun 3 af de 32 største banker blive godkendt i den seneste stresstest.

Det er i kernelandene Tyskland, Frankrig og Holland, at den er helt gal med bankernes soliditet.

Officielle data

Jakob Vestergaards beregninger bygger på en sammenligning af bankernes egenkapital med deres samlede aktiver,

altså traditionelle udlån og andre placeringer. ECB's og EBA's stresstest vurderer bankernes egenkapital i forhold til risikovægtede aktiver, og bygger dermed på bankernes egne vurderinger af, hvor sikre deres udlån er.

Vestergaards kilder er EBA og databasen Bankscope, som indeholder lovpligtige oplysninger fra de europæiske banker.

»Det er åbne og officielle oplysninger, og der er ingen hokus pokus i vores beregninger. Det kriterie, vi har lagt til grund for vores beregninger, bliver lovpligtigt i EU fra 2018 – om end, der naturligvis er en risiko for udvanding af kravet, inden vi når så langt,« siger han.

Værre end Lehman Brothers

Det forhold, som ifølge Jakob Vestergaard giver det mest retvisende billede af en banks soliditet, kaldes "leverage ratio", og er tæt forbundet til begrebet "gearing".

Deutsche Bank har som den største af bankerne i EU en leverage ratio på kun godt 2 pct., hvilket giver en gearing på næsten 50. Bankens samlede aktiver (udlån og andre placeringer) er altså 50 gange større end dens egenkapital.

Den amerikanske finanskoncern Lehman Brothers havde til sammenligning en gearing på 33, da den gik fallit og udløste den globale finanskriser i 2008.

Trods de alarmerende tal er det kun nyhedsbureauet Bloomberg, som har omtalt Jakob Vestergaards analyse. Debatten har ellers været ikke-eksisterende i medierne.

"For mange lyder det helt utroligt"

»Jeg har ingen illusioner om at få en meningsfuld kommentar fra nogen af de involverede europæiske institutioner, fordi problemet er så politisk betændt, men det ville naturligvis være interessant at høre fra ECB. I akademiske kredse er kritikken af risikovægtede aktiver kendt og nærmest lidt kedelig. Problemet er jo, at for mange lyder det her helt utroligt. Hvis jeg forsøgte at overbevise min bror om de her ting, ville han formentlig kigge bekymret på mig og spørge, om jeg havde røget noget eksotisk græs eller noget andet bevidsthedsforvrængende,« siger han.

Da NOTAT henvender sig til ECB i Frankfurt for at få en kommentar, får vi først beskeden, at beregninger af bankers gearing er et velkomment supplement til ECB's egen overvågning, og at den slags vurderinger vil blive indført officielt i 2018.

NOTAT's spørgsmål om, hvorvidt der er grund til at frygte en ny finanskriser, belønnes med kommentaren, at det er et meget relevant spørgsmål.

De kommentarer er dog kun til baggrund, og ikke til citat.

Hvis den ene søjle ikke eksisterer

Da NOTAT efterfølgende anmoder om en officiel kommentar fra ECB, bliver vi bedt om at sende specifikke spørgsmål. En mail-korrespondance finder sted (se boks).

Det mest opsigtsvækkende ved ECB's svar til citat er måske det totale fravær af dementier af de påstande, som ligger i spørgsmålene, og i analysen bag.

Hvis Jakob Vestergaards analyse af de europæiske storbanker er rigtig, hvad betyder det så for den foreslåede bankunion?

»Min personlige holdning er, at hvis en konstruktion har to søjler, så er det

Jakob Vestergaard mener, de underkapitaliserede banker i det centrale Europa udgør et væsentligt større problem for eurozonen end det græske budgetunderskud.

ECB's præsident Mario Draghi til møde i EU-Parlamentet i 2014, hvor han skal diskutere problemer vedrørende finansmarkederne. Flere parlamentarikere er utilfredse med ECB's måde at håndtere dem på.

uheldigt, hvis den ene søjle er meget svag. Den stresstest, man har fået lavet, er fuldstændigt lige så utroværdig som de foregående, og jeg forstår ikke, at man har kunnet slippe af sted med det,« siger Jakob Vestergaard.

»Det lover ikke godt for tilsynsdimensionen af den europæiske bankunion.«

Podemos eller svensk boligkrise

Finn Østrup, professor ved CBS (Copenhagen Business School) er enig i den vurdering:

»De der stresstests er det lidt svært at fæste tillid til. Der er ingen grund til at tro, at det Jakob beskriver, ikke er rigtigt. Jeg har selv fået det samme billede af de danske banker; soliditeten er ikke så god, hvis man ser på egenkapital i forhold til aktiver. Hovedproblemet er, at bankerne selv kan bestemme deres egen model for vurdering. Det har foregået systematisk siden 1994.«

Så der er ikke sket forbedringer siden finanskrisen?

»Nej, gearingen er ikke bedre end i 2008. Grunden er, at bankerne har valgt de risikovægte, de selv tror på. Der kan komme alle mulige kriser, for eksempel i Spanien med politiske krav fra det nye parti Podemos, som kan komme til at ryste hele Europa. Selv mener jeg, at risikoen er størst for en krise på boligmarkedet i Sverige, eller muligvis i Norge og Frankrig,« siger Finn Østrup. ♦

Svar fra ECB

NOTAT: Er ECB ikke forpligtet til at fortælle, at de største tyske og franske banker befinder sig på kanten af fallit?

ECB: »Som en del af vores omfattende vurdering af de 130 største bankers balanceregnskaber, har vi publiceret deres gearingegrad. Det viste, at i alt 17 banker ikke levede op til minimumskravet på 3 procents gearingegrad.«

Jakob Vestergaard: »Man svarer udenom. De tal fortæller kun noget om, hvordan situationen var i slutningen af 2013. Det er ikke en stresstest.«

NOTAT: Hvis bankernes polstring er lige så dårlig nu som i 2008, eller endnu værre, er det så grund for borgerne i EU til at være bange?

ECB: »Baselkomitéen for bankovervågning (en komité under Bank for International Settlements, 60 centralbankers egen bank, red.) vil fortsat teste 3 procents gearingegraden som et minimumskrav med den hensigt, at få det indført 2018. Det arbejde pågår.«

Jakob Vestergaard: »Også et udenoms-svar. Vores analyse viser, at langt de fleste storbanker ikke vil kunne klare et mildt stress-scenario.«

NOTAT: Når de største banker i kernen af Europa viser sig at være dårligere stillet end de sydeuropæiske banker uden at ECB reagerer, kan vi så stole på, at ECB ikke tager politiske hensyn?

ECB: »Den overordnede vurdering fandt en manko (manglende, red.) kapital på 25 mia. euro i 25 banker. Tolv af de 25 banker havde allerede dækket deres underskud ved at øge deres kapital med 15 mia. euro i 2014. Banker med resterende mangler skulle udarbejde planer for at rejse manglende kapital senest to uger efter offentliggørelsen af resultaterne. De har derefter ni måneder til at udbedre dækningen.«

Jakob Vestergaard: »ECB svarer overhovedet ikke på det, der bliver spurgt om. Jeg kan ikke komme i tanker om yderligere kommentarer.«

5
SKARPE

**Jeppe Kofod (S),
stedsfortræder i
EU-Parlamentets
udvalg for økonomiske
anliggender**

AF IDA ZIDORE

Hvad er din holdning som europæisk socialdemokrat til Kommissionens planer om at øge de offentlige investeringer?

Overordnet er det helt nødvendigt og rigtig godt, at Kommissionen har lavet et skifte efter pres fra især min gruppe. Det vil øge investeringer, både offentlige og private, indenfor områder, der vil gavne infrastruktur, energi, veje og så videre.

Har du tillid til planen om, at 21 milliarder euro skal kunne vokse til 315?

Det er klart, at det er en hård gearing. Men det interessante ved planen er, at offentlige penge kan bane vejen for private penge. Det synes jeg, er ret innovativt. Problemet i Europa efter krisen har i høj grad været mangel på private investeringer. Økonomien fungerer jo sådan, at hvis de private kan se, at de offentlige investerer i noget, så er de mere tilbøjelige til at springe ombord. De føler sig mere sikre, hvis det er det offentlige, som tager en risiko.

Er der ikke noget usolidarisk i, at det offentlige hæfter, mens de private bare kan løbe fra ansvaret?

Det er ikke sådan, at det offentlige hæfter for det hele. Men de 21 milliarder kan tage toppen og bidrage til at få de private med. Vi kan ikke lukke hullet alene ved offentlige investeringer. Vi mangler 300-400 milliarder om året i investeringer, hvis vi vil op på samme niveau som før krisen.

Allerede i dag ligger der en masse penge i virksomheder og pensionsfonde, som ikke gør nytte i samfundet. Hvorfor har de penge ikke på egen hånd fundet vej til investeringer i de mange grønne og innovative projekter, som findes derude?

Det er en blanding af to ting. For det første skal projekterne være gode nok, og det vil Kommissionen sikre ved at køre dem igennem en såkaldt pipeline. Derudover handler det om det, jeg allerede har sagt – behovet for de offentlige penge. De to ting er ikke til stede i dag.

Hvis det stod til din gruppe, hvad kunne man så gøre bedre i Kommissionens plan?

Vi har opfordret til, at de EU-medlemslande, som har mulighed for det, og som har balance i økonomien, skal investere mere. Det kunne for eksempel være Tyskland. Det kunne være med til at sætte gang i investeringerne.

Fem års nedskæringspolitik har affødt en massiv folkelig reaktion i Grækenland. Det er den, Syriza bygger på.

Syriza har en plan

Det græske venstrefløjsparti vandt stort ved valget for nyligt, ikke mindst på en plan for, hvordan Grækenland kommer på fode igen socialt og økonomisk. Men planen forudsætter, at EU er med på et kursskifte.

AF KENNETH HAAR

ANALYSE. Den 25. januar vandt venstrefløjspartiet Syriza stort ved valget i Grækenland. Sejren må primært ses som en folkelig reaktion mod fem års nedskæringspolitik – en politik, som har været dikteret af EU.

Tallene taler næsten for sig selv: En arbejdsløshed på omtrent 26 pct., en ungdomsarbejdsløshed på 60 pct. og en økonomi, som længe har været i frit fald. Det

samlede økonomiske output er faldet med 25 pct. Resultatet har ikke været økonomisk genopretning, og færre og færre tror på, at der kommer gang i hjulene ved at spare, skære i lønnen og privatisere offentlige ydelser og offentlig ejendom.

Her kommer Syriza ind i billedet som fremtrædende kritiker af den økonomiske politik – og med en plan under armen, der skal vende skuden. Den plan er populær i Grækenland, men dens skæbne ligger ikke bare i græske hænder. Uden en

ny aftale med EU's regeringer bliver det svært, og de første signaler er entydigt negative.

Fire konkrete skridt

Planen blev fremlagt af Syrizas formand Alexis Tsipras i den græske by Thessaloniki i september under stor mediebevågenhed.

Den udgør Syrizas regeringsprogram, og var kernen i partiets valgkamp. Den er kortfattet, og falder i to kapitler – et kapitel om, hvad partiet vil gøre i Grækenland, og et kapitel om, hvordan man vil ændre de betingelser, landet er underlagt fra kreditorernes side, særligt EU.

Planens kapitel om Grækenland er meget konkret, og de fire initiativer er valgløfter, der er til at tage og føle på.

Det første initiativ handler om at imødegå landets "humanitære krise". Den

førte politik har kostet mennesker dyrt, og for mange er basale behov som sundhed, mad, tag over hovedet og opvarmning ved at være uden for rækkevidde. Partiet vil råde bod på den humanitære krise ved blandt andet at give gratis elektricitet til 300.000 husstande, yde statsstøtte til fødevarer og husleje, og sænke afgifterne på opvarmning af husstande.

Det andet handler om at sætte gang i væksten. Forbruget skal øges ved at lette beskatningen i bunden af indkomstskalaen, og der skal oprettes en offentlig investeringsbank med en startkapital på 7,5 mia. kroner.

Det tredje er en plan for skabelse af 300.000 nye arbejdspladser, der også indebærer ophævelse af en lov, som tillader ubegrundede massefyringer.

...fortsættes næste side

**Rina Ronja Kari (N),
stedfortræder i
EU-Parlamentets
udvalg for økonomiske
anliggender**

AF IDA ZIDORE

Den europæiske venstrefløj har længe efterlyst flere offentlige investeringer. Så må I være glade for Kommissionens nye investeringsplan?

Det burde vi jo være! Problemet er, at investeringsplanen er håbløs. Hver gang, EU putter en euro i et projekt, skal private investorer ifølge planen putte 15 i. Det er en meget høj gearing og lyder som varm luft. Derudover har man også valgt, at det offentlige skal løbe hele risikoen, mens de private kan tjene penge på det. Det minder om dengang, skatteyderne skulle redde bankerne.

Men man skal vel starte et sted, så er det ikke godt, at der trods alt sker noget på investeringsområdet?

Jo, men problemet er, at det ikke kommer til at virke. Der kommer ikke til at være de penge, der er brug for. Og man tager ikke fat i det grundlæggende problem, som er, at man har haft den her konstante nedskæringspolitik i flere år nu. Derfor er vi også med til at diskutere en reform, der skal se på det overordnede billede.

Hvad er det for en reform?

Det er en reform af hele den økonomiske styring. Af de forskellige pagter og det europæiske semester, som har været med til at fasholde landene i arbejdsløshed og krise ved at gennemtvinge besparelser. Der er bred interesse for at diskutere, hvad man i stedet kan gøre.

Men har det ikke også været nødvendigt at spare? Et land som Grækenland havde jo sjusket med sine regnskaber og løjet om størrelsen på sin gæld.

Problemet er måden, man har gjort det på, som har ramt de brede grupper. Problemet i Grækenland var jo også, at man ikke havde fået opkrævet korrekt skat fra de rige. Det er de forkerte mennesker, der betaler prisen. Den form for besparelser belaster den græske økonomi, og har skabt ekstrem arbejdsløshed og fattigdom.

Men noget skal man vel gøre?

Ja, selvfølgelig. Jeg mener, man skulle give grækerne mulighed for at forlade euroen under kontrollerede forhold. Lige nu truer man grækerne med at smide dem ud, og det er en rigtig dårlig idé. Derudover synes jeg, man skulle give de fattigste mennesker nogle penge mellem hænderne og supplere med ordentlige skatteopkrævninger.

...fortsat

Det fjerde handler om at styrke demokratiet – det skal være muligt for borgerne at fremtvinge en folkeafstemning om særligt vigtige emner.

Det koster penge

Ifølge Syriza vil planen koste 12 milliarder euro, men indbringe et tilsvarende beløb. For at komme i gang, skal der være penge til rådighed til investeringer, og det forudsætter, at der findes en løsning på Grækenlands gældsproblemer. Landet er forgældet for 319 milliarder euro, og det er mere end tre gange størrelsen på statsbudgettet. I 2015 skal der betales 17 milliarder euro af på gælden, efterfulgt af 11 milliarder i 2016.

Spillerummet for en ny regering er begrænset, hvis der ikke findes en ny ordning for landets gæld, og derfor rummer partiets plan da også et batteri af forslag til, hvordan gælden gribes an. Syriza vil indkalde til en europæisk konference om gælden, hvor de nærmere betingelser for gældslettelse skal aftales. Partiet sammenligner det med en lignende konference i 1953, hvor en række europæiske lande enedes om at stryge halvdelen af Tysklands gæld, herunder Grækenland og Spanien.

For Grækenlands vedkommende er målet at få samme gode behandling – en afskrivelse af halvdelen af gælden. Og det er gælden til andre EU-lande og til Den Europæiske Centralbank, partiet først og fremmest vil have strøget. Derudover skal tilbagebetalingen af resten af gælden gøres betinget af, at det lykkes at skabe vækst i økonomien. Ydermere vil partiet have EU til at vedtage store puljer til offentlige investeringer.

Et stort nej – indtil videre

Der er støt vækst i antallet af eksperter, som vurderer, at Grækenland – og i øvrigt andre gældsplagede EU-lande – umuligt kan betale hele gælden tilbage, og at grænsen er nået for, hvor meget der kan afdrages. Syriza siger det, som mange tænker.

Men det ville være et vendepunkt af dimensioner for EU, hvis håndteringen af gældsproblematikken skulle tage den drejning – væk fra spareprogrammer og mod en omfattende gældslettelse. Det venter ikke lige om hjørnet, at dømme

Rygtet om den karismatiske socialist Alexis Tsipras har spredt sig til hele Europa. Han har ligefrem lagt navn til et italiensk parti, L'Altra Europa con Tsipras eller "Et andet Europa med Tsipras".

efter reaktionerne på Syrizas forslag og partiets politiske fremmarch. Chefen for Den Europæiske Centralbank Mario Draghi har afvist enhver snak om støtteprogrammer, og den tyske regering har afvist at omskrive betingelserne for lån, såvel som en ny ordning for Grækenlands gæld.

Det varer næppe længe, før det viser sig, hvem der har fat i den lange ende.

Og det politiske sammenstød, som udestår, handler ikke bare om Grækenland, men om hele EU's håndtering af eurokrisen og gældskrisen.

Et slag poker

Med Syriza's valgsejr i Grækenland går et nervepirrende spil i gang.

Grækerne skal i første række kæmpe med den tyske regering, og begge parter har lagt første kort på bordet. Syriza's kort er den omtalte plan, mens Angela Merkels er en trussel om, at Grækenland må forlade euroen, hvis både gældsafdrag og nedskæringsprogrammer ikke respekteres og gennemføres som aftalt.

Selvom kredse i Syriza selv ville se en euro-exit som en gave, der giver større mulighed for at føre en selvstændig økonomisk politik, så betoner flertallet, at en euro-exit vil gøre Grækenlands gæld større, hvis der indføres en egen mønt, da den

i udgangspunktet vil have en lav værdi på valutamarkedet.

På den anden side af bordet sidder Syriza's ledelse og den nye regering, som satser på, at Angela Merkel bluffer, og at hun inderst inde frygter, at en græsk euro-exit vil udløse en ny krise, der hurtigt spreder sig. Den frygt håber Syriza vil hindre hende i at skubbe på for at få Grækenland ud af euroen.

Nu er spørgsmålet så, hvilket kort, der bliver grækernes næste. Om de vil true med at standse gældsafdragene, og om de uden videre vil bakke ud af de programmer, landet er blevet pålagt at gennemføre af kreditorerne.

Hvor stor en succes Syriza får med sine forslag på europæisk plan, afgør også hele venstre-eksperimentets succes i Grækenland. Spillerummet for en anden økonomisk politik end den, som doceres af eurozonen og Den Europæiske Centralbank, er stærkt begrænset i dag. ♦

Kenneth Haar er researcher ved Corporate Europe Observatory, som har fulgt eurokrisen tæt fra begyndelsen, og som hører til kritikerne af EU's krisepolitik. I december deltog han i en konference i Grækenland om eurokrisen arrangeret af Nicos Poulantza Institute, der er tæt forbundet med Syriza.

Mere gris på gafflen

Det kan godt være, at EU-borgere allerede svælger i fedt og flæsk, men vi kommer til at spise mere kød i fremtiden. Hurra for landmænd og tremmegrise!

AF ANDERS HØJBERG KAMP

MADKULTUR. Skulle den enkelte EU-borger have følt en lille rumlende sult, en lille mangel på animalsk føde i maven de seneste år, skal EU-borgeren ej fortvivle. Rationeringstiderne er snart forbi, kan man læse i EU-Kommissionens rapport *Prospects for Agricultural Markets and Income in the EU 2013-2023* fra 2014.

Rapporten konkluderer, at en forventet økonomisk vækst i EU vil resultere i et øget kødindtag, efter et lille fald i de seneste år. I 2023 vil vi være tilbage på 2011-niveauet, hvor vi konsumerede intet mindre end 66,1 kilo kød om året pr. indbygger. Et bedre tal for kødelskerne end de nuværende 64,7 kilo om året eller 177 gram om dagen.

Tal fra Danmarks Statistik viser, at vi i Dannevang køber op mod 100 kilo kød om året eller 270 gram om dagen, altså næsten 100 gram mere end vores kære medeuropæere. Medregnet hundens ædelse. Bemærkelsesværdigt, når man tænker på, at børn, ældre, vegetarer og

buddhister også indgår i statistikken. Det giver jo mere til os andre.

Og hvad er det så, vi spiser?

Generelt viser de tilgængelige tal, at grisen står for godt halvdelen af det samlede indtag, mens kyllingen og kvæget fordeler sig ligeligt i den anden halvdel (fraregnet får, fisk, hest og ged).

Tendensen er dog, ifølge EU, at vi har spist 10 pct. mindre kvæg og 25 pct. mere kylling siden 1995. Førnævnte rapporters prognoser viser da også, at kvægets fald fortsætter med yderligere 7 pct. i forhold til det nuværende indtag i omkring 2023, hvorimod svinekødet får en stigning på 2,3 pct. i perioden. Kyllingen er klart i førertrøjen med en vækst på 0,8 pct. om året frem til 2023.

Og hvad betyder alle disse tal så?

At vi spiser forbandet meget kød. Hundreder af millioner af burkyllinger, nu med lovpligtige siddepinde, listeria-befængte tremmegrise og faststående staldkøer står parate på rad og række hos de europæiske landmænd - klar til at blive kørt hundrede af kilometer på de

europæiske motorveje for at nå til det store ukendte. Milde mammon og Jesus Kristus, hvor næstekærligheden ingen ende vil tage.

Det massive kødindtag har konsekvenser for folkesundheden, for dyrenes velfærd, naturen og klimaet. Konventionelt kød er som bekendt fyldt med kemikalier, det feder i de rette mængder, dyrene befinder sig i kz-lignende lejre, og naturen betaler prisen. Naturarealerne opdyrkes til dyrefoder med et enormt forbrug af sprøjtemidler og ferskvand, gødning og pesticider spredes, det dræner naturens mangfoldighed, mens millioner af ton drivhusgasser slippes løs.

Vejen tilbage er økologi og kødfrie dage - og hellere kylling end den metan-gas-pruttende ko. Det starter hos den enkelte borger. Den europæiske madkultur behøver ikke at være seks lunser kød om dagen. EU skal med, men indtil nu har unionen tilsyneladende ingen andre ambitioner, end at vi skal æde mere af det samme. Vorherre til tremmegris. ♦

Anders Højberg Kamp skriver månedligt en klumme om europæisk kultur og identitet i NOTAT. Han har rejst i særligt de central- og østeuropæiske lande, freelancer for Berlingske og er klummeskribent for deres københavnersektion, AOK. Han er uddannet i journalistik og historie fra Roskilde Universitetscenter.

Hvis bare alle grise havde det så godt! Men de fleste lever under trange kår bag tremmerne.

Kimen til en krise

Da IT-boblen brast i slutningen af 1990'erne, pustede det til boligboblen, som skabte finanskrisen, som blev til en gældskrise. Så længe man bruger de forkerte instrumenter i forsøget på at løse kriserne, vil dominoeffekten ingen ende tage, mener økonomiprofessor Katarina Juselius.

AF IDA ZIDORE

ØKONOMI. De fleste økonomiske kriser starter med, at en boble brister. Og dem har der været mange af. Cirka 60 dybe kriser er det blevet til siden firserne. Derfor undrer det professor emeritus i økonomi Katarina Juselius, at man ikke interesserer sig mere for at lære af dem. Den pensionerede, men fortsat aktive, forsker har selv brugt et halvt århundrede på at undersøge den økonomiske udvikling ud fra en empirisk tilgang, og hun har blandt andet været med til at starte et center for innovativ økonomisk tænkning på Københavns Universitet.

»Den krise, vi oplever i dag, startede på samme måde som krisen i Japan i 1990'erne med en boligboble. Den japanske økonom Richard Koo (specialiseret i balance sheet recession, red.) har faktisk sammenlignet udviklingen af huspriserne i henholdsvis Japan og USA op til og efter

Grænser for vækst

Nogle økonomer udpeger faldende befolkningstal som Europas helt store problem, fordi der vil være færre hænder i fremtiden til at skabe vækst og dermed mindske gælden. Er løsningen på gældskrisen i virkeligheden, at vi skal føde nogle flere børn?

»Jeg kender selvfølgelig det synspunkt, men jeg har svært ved at acceptere præmissen, når der er så meget overbefolkning i verden. Jeg mener i øvrigt ikke, at blind vækst skal være noget mål i sig selv. Jeg mener hellere, vi skal begynde at diskutere, om vi overhovedet har brug for vækst, og i så fald hvilken slags. Jeg kan godt forstå, at man kan have svært ved tanken om ikke at skulle vokse. Men jeg tror samtidig ikke, løsningen på fremtidens kriser er, at vi i de rige lande skal blive ved med at øge vores levestandard.«

krisen, og graferne er fuldstændigt identiske.«

Boligboblerne i Japan og USA opstod, fordi spekulation i de finansielle markeder drev aktie- og huspriserne kunstigt op. Da boblerne brast, stod virksomheder og privatpersoner tilbage med langt mere gæld end værdi. De var teknisk insolvente.

»Når rigtig mange bliver teknisk insolvente på én gang, har det alvorlige konsekvenser. Mange virksomheder kan ikke optage nye lån, men er tvunget til at fokusere på at afbetale gælden. I stedet for at maksimere profitten, som tekstbøgerne postulerer, er virksomhederne nødt til at minimere gælden. De holder op med at investere, arbejdsløsheden stiger og økonomien stagnerer. Typisk vil Centralbanken reagere med at sænke renten for at sætte gang i aktiviteten igen. Men selvom renten er på nul, vil de private investeringer ikke rigtigt komme i gang. Richard Koo kalder det *balance sheet recession*«, forklarer Katarina Juselius. Et begreb, er gennemgående i hendes forklaringsmodel, men som man ikke interesserer sig synderligt for indenfor den klassiske økonomiske tænkning.

»Når der er *balance sheet recession*, er der ikke andre muligheder, end at staten kompenserer den manglende private efterspørgsel med en ekspansiv finanspolitik. Ellers vil økonomien skrumpede ind. Derfor vil man også forvente, at statens gældsætning stiger kraftigt.«

Men det er ikke just ekspansiv finanspolitik, som har karakteriseret den politiske reaktion på de seneste års kriser.

IT-boble bliver til finanskrise

Balance sheet recession er et centralt begreb, hvis man vil forstå, hvorfor den ene krise fører til den næste. Det var således en *balance sheet recession*, forårsaget af IT-boblen i slutningen af 1990'erne, der lagde kimen til boligboblen et lille årti senere.

I slutningen af 1990'erne steg priserne på IT-aktier voldsomt, og blandt de, der havde investeret massivt i dem, var Tyskland. Da boblen brast og priserne pludselig faldt med over 80 pct., var det således tyskerne, der blev taget som gidsler i et gælds-drama.

” Man kalder det moralsk risiko, når stater bliver nødt til at gældsætte sig for at afhjælpe problemer, der er skabt i bank- og finansverdenen. ”

»Mange kan måske huske, at Tyskland blev kaldt for "Europas syge mand". For at hjælpe tyskerne på fode igen i starten af nullerne, sænkede Den Europæiske Centralbank renten, som man jo gør under kriser, og i dette tilfælde til et uhørt lavt niveau på to pct. Men den lave rente kickstartede bare ikke den tyske økonomi. Til gengæld sparkede det gang i en masse aktivitet i andre europæiske lande, særligt de sydeuropæiske, der ellers ikke havde behov for at låne til så lav en rente.«

Resultatet blev, at lønningerne steg i Sydeuropa op gennem nullerne, og med dem en lånefinansieret efterspørgsel på blandt andet tysk produktion. Det var den efterspørgsel, der hjalp Tyskland på fode igen.

Men så kan man vel ikke afvise, at den lave rente kan være et effektivt instrument? I dette tilfælde hjalp den jo tyskerne indirekte.

»Ja, det kan man godt sige. Men den hjalp dem ikke til at starte med, hvilket jo var hensigten. Samtidig satte den gang i et endnu større problem, nemlig at europæerne lånte penge som aldrig før. Det var med til at puste til boligboblen.«

Katarina Juselius mener, at der er grænser for, hvor meget økonomisk vækst naturen og jordkloden kan holde til. I modsætning til de fleste mainstream-økonomer, koncentrerer hun sig mere om empiri end teori.

Bankernes vilde udlån

Katarina Juselius mener ikke, man kan bebrejde sydeuropæerne, at de reagerede på den lave rente og på forventningerne om, at væksten skulle fortsætte. Derfor er det noget af en forsimpning at sige, at det er deres egen skyld, de er endt i en gældskrise – måske lige med undtagelse af Grækenland, hvis rodede økonomi og sjuks med regnskaber er en historie for sig.

»Særligt sydeuropæerne var jo i stand til at optage kæmpe lån, fordi bankerne og finansverdenen ekspanderede deres långivning mere end nogensinde før. Man var begyndt at handle med låntyper, som trods fine risikovurderinger var meget usikre, og som aldrig ville kunne betales tilbage, hvis for eksempel huspriserne begyndte at falde, som de jo gjorde.«

Lande som Spanien og Portugal havde faktisk haft en fin balance mellem aktivitet og gæld, indtil boligboblen brast i 2007 og finansverdenen stoppede med at låne penge til hinanden, til virksomheder og til privatpersoner. Landene havde ikke andet valg end at øge gælden, og dermed

overskride de begrænsninger, som er udstukket i Stabilitets- og Vækstpagten.

Man kalder det "moralisk risiko", når stater bliver nødt til at gældsætte sig for at afhjælpe problemer, der er skabt i bank- og finansverdenen. En situation, som for eurolandenes vedkommende ikke er blevet bedre af, at de fastholdes i et krav om en udlandsgæld på max. 60 pct. af BNP, mener Katarina Juselius:

»Det kommer man ikke nødvendigvis langt med under en *balance sheet recession*. Når Tyskland kræver af de sydeuropæiske lande, at de bare skal spare, så er det stik i modsætning til, hvad Richard Koo's *balance sheet* teori siger, der virker.«

Forkerte instrumenter

Hvis man vil bremse krisernes domino-effekt, må man begynde at reagere anderledes på dem, mener Katarina Juselius. Man må gøre op med forestillingen om, at det alene er centralbankerne, der kan gøre noget. De har i princippet kun to instrumenter, at sænke renten og at pumpe likviditet ud i systemet:

»De kan yde en form for brandsluk-

KATARINA JUSELIOUS

Født 1943

Uddannet M.Econ.Sc. fra Swedish School of Economics i Helsinki 1970

Dr. Econ.Sc. fra Swedish School of Economics i Helsinki 1983

Har i sin lange karriere ledet flere forskningsinstitutter

Ansæt på Økonomisk Institut ved Københavns Universitet fra 1987, som professor fra 1997

Var i 1990'erne nummer otte på listen over mest citerede økonomer i verden

Blev tildelt ridderkorset i 2012

Professor emeritus siden december 2014

ning, som selvfølgelig er nødvendig på det tidspunkt, hvor banksektoren er ved at gå ned. Men på lidt længere sigt er det finanspolitikken, som skal trække landet ud af en *balance sheet recession*, også selvom det betyder stor gældsætning. Under den seneste krise har man set, at likviditeten ikke i tilstrækkelig grad er blevet brugt til investeringer og forbrug, der kan sætte gang i aktiviteten, selvom renten har været tæt på nul. Den er i stedet blevet brugt af de store banker til at finansiere spekulation i valuta og aktier. Og det har faktisk sat gang i noget, som begynder at ligne en ny boble«, siger Katarina Juselius. Hun er ikke meget for selv at pege på konkrete kriseløsninger, fordi det er så komplekst, men:

»En løsning kunne være at svække på Vækst- og Stabilitetspagtens krav over en periode. En anden kunne være at lade statsgælden blive i det land, den hører hjemme. Altså at indføre et forbud mod at købe andre landes statsobligationer. Det ville umiddelbart løse problemerne. Men det er nok meget urealistisk.« ♦

” Når Tyskland kræver af de sydeuropæiske lande, at de bare skal spare, så er det stik i modsætning til, hvad Richard Koo's *balance sheet* teori siger, der virker. ”

Er det parlamentariske demokrati ved at DÖ øst for Øresund? Det mener den socialdemokratiske statsminister Stefan Löfven ikke. Forliget er snarere en måde at sikre det på.

En svensk morfar

NOTAT's svenske journalist Staffan Dahllöf om parlamentarismens tilstand øst for Øresund.

AF STAFFAN DAHLLÖF

ANALYSE. Det nye begreb i svensk politik "Decemberöverenskommelsen" forkortes DÖ. Og ja, det betyder det samme på svensk, som var det stavet med et dansk ø.

DÖ er det forlig, der fik den socialdemokratiske ledede regering til at aflyse det nyvalg i marts, som man uventet havde annonceret i december.

Nu bliver Sverigedemokraterna, der fik 12,7 pct. af stemmerne ved valget i 2014, holdt udenfor al indflydelse ved kommende svenske finanslove, og muligvis ved andre forhandlinger helt frem til 2022.

Er det parlamentariske demokrati så ved at DÖ øst for Øresund?

Sverigedemokraterna forklarede i december, at man ville stemme ja til de borgerliges forslag til en finanslov. Det var noget nyt. Tidligere har partiet kun stemt ja til sit eget forslag.

Partiet erklærede samtidig, at det til enhver tid ville stemme nej til en regering, som ikke ville gennemføre partiets indvandringspolitik. De borgerlige ville altså få støtte til en finanslov, men derefter blive fældet af sit støtteparti ved førstkommande lejlighed.

Det var nyt. Det kan derfor godt forklares, at de seks partier bag forliget (de to i regering og de fire borgerlige i opposition) ikke havde lyst til at blive trukket rundt i manegen. Provokerende for Sverigedemokraterna og dets vælgere, ja, men næppe udemokratisk i sig selv.

Men så er der følgevirkningerne.

For det første kan den S-ledede regering nu være sikker på at få sin egen finanslov stemt hjem til næste år, ligesom en borgerlig regering kan være det efter valget i 2018, skulle det falde ud til deres fordel.

Men hvad finansloven kan komme til at indeholde, og hvad der vil stå tilbage at lave politik på, det er der ingen klar aftale om.

For det andet er Vänsterpartiet (V), som politisk befinder sig et sted mellem Enhedslisten og SF, ikke med i forliget, men sikrer de afgørende stemmer for vedtagelsen af Löfvens (S) kommende finanslove. V får altså vetoet, mens de borgerlige partier lover at sidde helt stille i håb om et comeback i efteråret 2017.

Borgerlige kommentatorer, herunder flere tidligere ministre, er forbavsende, kritiske, og i enkelte tilfælde rasende.

Det er i og for sig ikke udemokratisk, at man serverer maksimal indflydelse på et sølvfad for Vänsterpartiet, båret ind af borgerlige tjenere. Men det er mildest talt dumt, set ud fra et borgerligt perspektiv.

Eller som man kan læse i en kommentar til forliget på Vänsterpartiets hjemmeside:

"Undrens tid är inte förbi."

Den indvandrings- og flygtningepolitik, som Sverigedemokraterna havde håbet ville omdanne valget i marts til en slags folkeafstemning, vil næppe forsvinde fra agendaen lige med det samme.

Og der er forsigtige – foreløbigt meget forsigtige – signaler fra Moderaterna (de konservative) og Kristdemokraterna om, at det måske er værd at diskutere elementer af indvandrings- og flygtningepolitikken.

Så det er nok lidt for tidligt at sætte lighedstegn mellem DÖ og ordets betydning med små bogstaver, om demokratiets tilstand i det svenske.

Man kan muligvis sige, at parlamentarismen øst for Øresund for tiden tager sig en morfar, eller måske en powernap. ♦

SVERIGE

Befolkning: 9,6 millioner

Areal: 449.964 km²
(Danmark 43.561)

BNP pr. indbygger 2013
i pct. af EU-gennemsnit: 127

Arbejdsløshed: 8,0 pct.

Stemmer i Ministerrådet: 10
(DK 7, i alt 352)

Pladser i EU-Parlamentet: 20
(DK 13, i alt 751)

Sveriges historie

AF SVEN SKOVMAND

Sverige var som Danmark dækket af is i sidste istid. Først for 7-8.000 år siden blev landet helt isfrit. Det blev derefter befolket af indvandrere fra Danmark og indtil omkring år 1200 taltes samme sprog i de to lande.

I Vikingetiden drog svenskerne mod øst, og kongerne Rurik (Rørik), Oleg (Helge) og Igor (Ingvar) grundlagde det første russiske rige. I 1100- og 1200-tallet førte svenske konger korstog mod Finland, og Finland var en del af det svenske rige frem til 1809.

I 1386 fik svenskerne den danske dronning Margrete som hersker, og de fem efterfølgende danske konger var alle i perioder konger af Sverige. I 1521 rev Gustav Vasa imidlertid Sverige løs, og i de følgende krige endte Sverige med at blive stærkere end Danmark.

Sveriges styrke skyldtes især store forekomster af jern og kobber. Samtidig var kongerne dygtige krigere. I 1658 måtte Danmark afstå Skåne, Halland og Blekinge, mens Norge mistede Bohuslen, Jemtland og Herjedalen.

Sverige erobrede også store områder langs Østersøen og var en stormagt, indtil Rusland kom Danmark til hjælp. I 1721 mistede Sverige de fleste af sine erobringer.

Under Napoleonskrigene mistede Sverige Finland, men fik til gengæld Norge som belønning for at støtte kampen mod Napoleon. Norge beholdt dog det demokrati, som det havde fået i den sidste tid under Danmark, og i 1905 blev landet selvstændigt.

Siden 1815 har Sverige været neutralt og er således ikke medlem af NATO. Men i 1995 blev landet medlem af EU, efter at 52,3 pct. af vælgerne havde stemt ja til medlemskabet.

SKOVMANDS NOTATER

Skal EU kaste penge i grams?

Hvis EU-landene skal forbedre deres økonomi, bør man efter flere økonomers mening lade Den Europæiske Centralbank sende en check på mellem 3.500 og 20.000 kroner ud til samtlige forbrugere. Det skriver Der Spiegel den 5. januar i artiklen "Operation Hubschrauber".

Økonomerne går ind for tanken, fordi EU's hidtidige krisepolitik ikke har virket, blandt andet fordi de støttede banker ikke har været villige nok til at låne penge ud. Går pengene direkte til forbrugerne, vil man straks kunne få gang i forbrug og økonomisk vækst. Og det vil ikke være dyrere end støtten til bankerne.

Idéen er i øvrigt første gang fremsat af den kendte konservative økonom Milton Friedman.

Stor usikkerhed om britisk valg

Hvis det konservative parti vinder det britiske valg den 7. maj, vil det holde en folkeafstemning om landets medlemskab af EU. Men ingen ved, hvordan det vil gå, siger Guardian Weekly den 9. januar.

Under normale omstændigheder ville Labour – som er modstander af en afstemning – have gode muligheder for at vinde. Men partiet er trængt i Skotland, hvor det står til at tabe mange kredse til det skotske nationalistparti.

De konservative har ikke dette problem. Til gengæld trues de af partiet UKIP, der går ind for udmeldelse af EU. På grund af det britiske valgsystem vil UKIP næppe få mere end fem mandater selv. Men det kan trække stemmer fra både Labour og de konservative og dermed gøre valgets udfald usikkert.

En gallupundersøgelse fra december viser i øvrigt, at 51 procent af de britiske vælgere ønsker at forlade EU, oplyser Sunday Times den 21. december i artiklen "Vote today would see Britain exiting EU."

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter

Halogen-pærer skader klimaet

Da EU fik salget af de traditionelle glødepærer til at standse i 2013, førte det til et stærkt salg af halogenpærer, skønt de har et lige så stærkt strømforbrug og holder kortere tid. Derfor skal de også fra udgangen af 2015 erstattes af de ti gange så effektive led-pærer.

Men netop fordi producenterne tjener mange penge på halogenpærerne, søger deres organisation Lightning Europe at få fristen forlænget til 2020. Det oplyser Politiken mandag den 12. januar i "Lysindustrien kæmper for strømslugende elpærer."

Ifølge organisationen støtter Kommissionen tanken, skønt en udskydelse ifølge den danske energistyrelse vil medføre et ekstra strømforbrug, der vil svare til hele Danmarks elforbrug på et halvt år.

EU-Domstolen kritiserer terrorafgørelse om Hamas

I 2003 satte EU den palæstinensiske bevægelse Hamas på sin terrorliste – et skridt, der har gjort det svært for EU at optræde som mægler mellem Israel og palæstinenserne.

Og nu siger EU-Domstolen, at Hamas skal fjernes fra listen: »Noteringen af Hamas på terrorlisten var ikke baseret på fornuftige juridiske vurderinger, men på oplysninger afledt fra pressen og internettet,« siger domstolen ifølge artiklen "Hamas er på vej ud af EU's sorte liste", der stod i Berlingske den 18. december 2014.

EU-Kommissionen giver sig dog ikke uden videre. Den har appelleret dommen og vil nu søge at indsamle nye beviser mod Hamas.

Litauen får euro-problemer

Den 1. januar 2015 blev Litauen medlem af euro-samarbejdet, hvad landet efter EU's mening betragtedes som kvalificeret til. Det stod i The Economist i artiklen "Strange bedfellows" mandag den 1. december 2014.

Bladet oplyste, at landets økonomi er vokset med 4,3 procent om året siden 2011. Og store besparelser har ført til, at det offentlige underskud er faldet fra 9,3 til 2,6 procent af bruttonationalproduktet.

Men bladet finder alligevel, at der er problemer. Lønningerne er således steget med 25 procent, fordi man vil hindre, at dygtige folk udvander fra landet, som allerede har mistet 20 procent af sin befolkning. Og landet trues af en inflation, der kan betyde, at man mister evnen til at konkurrere med udlandet.

DEO og NOTAT arrangementer forår 2015

1. jan. NOTAT-tema udkom: Polakker på vandring	23. april Polakker på vandring Debatkoncert i Aarhus	
20. jan. Vinder Syriza valget? Debatmøde i København	24. april Polakker på vandring Debatkoncert i Aalborg	
29. jan. Podemos: ny vej for Spanien? Debatmøde i København 	25. april Polakker på vandring Debatkoncert i København	
1. febr. NOTAT-tema udkommer: Hvem kan bringe EU ud af krisen?	1. maj NOTAT-tema udkommer: Skal EU være solidarisk om flygtninge?	
10. febr. Podemos: ny vej for Spanien? Debatmøde i Aarhus 	5. maj Solidaritet om flygtninge? Debatmøde i København 	
24. febr. Hvem kan bringe EU ud af krisen? Debatmøde i København 	7. maj Kan EU skabe jobs? Folkehøring København 	
26. febr. Hvem kan bringe EU ud af krisen? Debatmøde i Aarhus 	12. maj Solidaritet om flygtninge? Debatmøde i Aarhus 	
1. marts NOTAT-tema udkommer: Kampen for frihandel	1. juni NOTAT-tema udkommer: Kvindernes Europa	
3. marts EU i undervisningen – sådan Konference i København	5. juni Demokratistafetten skifter hænder Grundlovsmøde i København	
5. marts EU i undervisningen – sådan Konference i Aarhus	14. juni Naturvandring med EU-debat, Jeppe Kofod, Folkemødet Bornholm 	
19. marts Om EU's frihandelsaftaler Folkehøring i København 	REJS MED DEO I 2015:	
24. marts Kampen for frihandel Debatmøde i Aarhus 	11. april Bruxelles og EU, afgang på 3 dages studierejse	
1. april NOTAT-tema udkommer: Hvad er fremtiden for EU's landbrug	18. april Bruxelles og EU, afgang på 3 dages studierejse	
9. april Om EU's energipolitik Folkehøring i København 	1. maj By og natur i Litauen, afgang på 8 dages kulturrejse	
15. april Fremtiden for EU's landbrug? Debatmiddag København 	22. maj Estland, Letland og Litauen, afgang på 8 dages kulturrejse	
16. april Fremtiden for EU's landbrug? Debatmøde Aarhus 	4. sept. Estland, Letland og Litauen, afgang på 8 dages kulturrejse	
16. april Skattely og finansskat? Folkehøring København 	19. sept. Gdansk, Warszawa og Poznan, afgang på 8 dages kulturrejse	
22. april Polakker på vandring Debatkoncert i Odense	3. okt. Strasbourg og Alsace, afgang på 8 dages kulturrejse	
23. april Kan EU skabe jobs? Folkehøring i København 	7. nov. Bruxelles og EU, afgang på 3 dages studierejse	
	28. nov. Bruxelles og EU, afgang på 3 dages studierejse	

Læs mere og
tilmeld dig på
www.deo.dk